

ASPECTE PRIVIND ACCESUL LA LOCUINȚE AL TINERILOR CARE PĂRĂSESC SISTEMUL DE PROTECȚIE

VIȘINEL BĂLAN*

IOANA BOLDIȘ**

Abstract:

The perception of young people in the protection system on the transition to adulthood is marked by a strong concern for achieving educational and professional goals, as well as finding a house and starting a family. These four main categories of goals have been reported by young people in the protection system included in a recent study (Boldiș, 2020). The study shows that education and profession seem to represent alternatives, as well as interconnected elements in some cases, while it also suggests that there is a causal link between profession/job, housing and starting a family. Young people in the protection system believe that the possibility of buying or renting a house and starting a family is conditioned by having a stable job. Otherwise, several life goals are pursued alternatively or in parallel, while others are conditioned of achieving prior goals; for example, starting a family is partially tied to access to long-term housing.

A brief analysis of the data shows a gap between legal provisions, opportunities created by the Romanian legislator for young people leaving the care system and existing initiatives at the county level. Although legal provisions to facilitate access to housing for youth living in care exist, they rarely benefit from them.

These data highlight the need for coordination and connection between providers of services for youth leaving the protection system. More precisely, a coordinated systemic answer is needed to increase the effectiveness of the services offered in the aftercare period.

Keywords: social housing, Law no. 166/2002, deinstitutionalisation, abandonment, social exclusion

Résumé :

La perception des jeunes du système de prise en charge sur la transition vers la vie adulte est marquée par une forte concentration sur la réalisation des objectifs éducatifs et professionnels, ainsi que sur la recherche d'un logement et la fondation d'une famille. Ces quatre grandes catégories d'objectifs ont été rapportées par les jeunes du système de protection inclus dans une étude récente (Boldiș, 2020). L'étude montre également que l'éducation et la profession semblent être des alternatives, mais aussi des éléments interconnectés dans certains cas, tandis qu'il semble y avoir un lien de causalité entre la profession/le métier, le

---

* Școala Națională de Studii Politice și Administrative București, e-mail: visinel.balan.drd@politice.ro

** Lect. univ. dr., Universitatea de Artă și Design Cluj-Napoca; experiență de peste 10 ani în serviciile de protecție specială, e-mail: ioana.boldis@uad.ro

logement et le fait de fonder une famille. Les jeunes du système de protection considèrent que la possibilité d'acheter ou de louer une maison et de fonder une famille est conditionnée par un emploi stable. Ainsi, certains objectifs de vie sont poursuivis alternativement ou en parallèle, tandis que d'autres sont conditionnés par la réalisation d'objectifs antérieurs ; par exemple, fonder une famille est en partie conditionné par l'accès à un logement stable.

Une brève analyse des données montre un écart entre les dispositions légales, les possibilités que le législateur roumain a créées pour soutenir les jeunes quittant le système de protection et les initiatives existantes au niveau des comtés. Bien qu'il existe des dispositions légales facilitant l'accès au logement pour les jeunes en situation de vulnérabilité, dans de nombreux cas, les jeunes quittant le système de protection ne bénéficient pas de ces opportunités.

Ces données soulignent le besoin de coordination et de connexion entre les fournisseurs de services pour les jeunes quittant le système de protection. Plus précisément, il faut une réponse systémique coordonnée pour améliorer l'efficacité des services de suivi de ces jeunes.

Mots-clés : logement social, loi n° 116/2002, désinstitutionnalisation, abandon, exclusion sociale

Cadru general

Protecția împotriva excluziunii sociale reprezintă un concept utilizat pentru a înțelege inechitatea socială, precum și strategiile dezvoltate pentru reducerea sărăciei la nivel mondial. Acest construct are o abordare dinamică: pe de o parte accentuează procesele relaționale de exclusiune socială, pe de altă parte atrage atenția asupra proceselor structurale (condițiile socio-economice prezente), precum și asupra activismului individual¹.

Excluziunea socială comportă o discuție complexă despre educație, sănătate, bunăstare, acces la piața muncii sau la o locuință etc. Spre exemplu, accesul la o locuință reprezintă un factor dinamic, care poate acționa ca un vector de reducere a excluziunii sociale în domenii cum ar fi sănătatea, educația sau intrarea pe piața muncii².

Excluziunea socială a tinerilor, asociată cu multiple obstacole, rupturi ale legăturilor sociale, șomaj și probleme de identitate, joacă un rol favorizant în apariția unui spectru larg de dificultăți, de la sarcină timpurie, la delincvență juvenilă³, problemele legate de exclusiune fiind diverse, interconectate și cumulative⁴.

¹ K. Arthurson și K. Jacobs. 2003. *Social exclusion and housing*, AHURI Final Report No. 51, Australian Housing and Urban Research Institute Limited, Melbourne.

² Arthurson & Jacobs, op. cit.

³ United Nations (2003). *World Youth Report. The global situation of young people*. Corporate author: United Nations. Dept of Economic and Social Affairs. Imprint: New York, UN, 2004, pp. 194–197.

⁴ C. Webster et. al. 2004. *Poor transitions: social exclusion and young adults*. Policy Press.

Excluziunea socială este un termen flexibil, dinamic, dar și cu un grad ridicat de ambiguitate⁵. Acest aspect permite un spectru larg de strategii și politici desemnate să o reducă și asigure spațiu pentru protecția oricăror forme sau cazuri de marginalizare sau excluziune.

Una dintre cele mai recente abordări în înțelegerea excluziunii sociale a tinerilor pune accent pe „procese și problemele multiple de excludere socială care inter-relaționează și funcționează împreună de-a lungul timpului”, expunând anumite nișe de populație unor dezavantaje concentrate⁶.

Neagu și Petrescu⁷ arată că, în România, categoriile de tineri cele mai predispuse riscului de excluziune socială și sărăcie sunt:

- Tinerii cu vârste între 18 și 24 de ani care, conform datelor Băncii Mondiale, în 2012 aveau o rată a sărăciei de 31,4% (Banca Mondială, 2015);
- Tinerii din mediul rural, care prezintă un acces deficitar la educație și pe piața muncii,
- Tinerii din sistemul de protecție a copilului care sunt lipsiți de sprijin parental.

Excluziunea socială marchează un risc accentuat mai ales atunci când tinerii experimentează tranziții majore de viață, de aceea situațiile de acest gen trebuie asistate și pregătite eficient. Spre exemplu, tranziția la viața independentă poate avea un rol facilitator, tinerii având șansa să își pună în valoare potențialul, cunoștințele și abilitățile dobândite, dar trebuie planificată și asistată cu atenție și responsabilitate astfel încât să nu devină un context propice pentru excluziune și marginalizare⁸.

În contextul globalizării, tranziția tinerilor la viața independentă a devenit un proces prelungit, deseori asociat cu nevoia unei educații mai extinse pentru a putea intra pe piața muncii⁹. Cu toate acestea, paleta de factori care se asociază cu înregistrarea acestui decalaj la intrarea în rolurile de adult este mult mai largă, incluzând politicile sociale, educaționale, flexibilitatea și deschiderea pieței muncii, accesibilitatea unei locuințe etc.

⁵ Webster et. al. 2004., *op. cit.*

⁶ D. Byrne.1999. *Social exclusion*, Milton Keynes: Open University Press. J. Hill et al. 2002. *Understanding social exclusion*, Oxford: Oxford University Press. În Webster et. al. 2004, *op. cit.*, p. 3

⁷ Neagu, G. & C. Petrescu. 2017. *Methodology for working with young people in rural areas and within the child protection system*. <http://iccv.ro/sites/default/files/Methodology.pdf>. În I. Boldiș. 2020. *Tranziția tinerilor din sistemul de protecție la viața independentă*. Presa Universitară Clujeană, p. 20.

⁸ I. Boldiș. 2020. *Tranziția tinerilor din sistemul de protecție la viața independentă*. Presa Universitară Clujeană, p. 302

⁹ Webster et. al. 2004, *op. cit.*

Coles¹⁰ descrie tranzițiile majore ale tinerilor pe trei paliere principale: tranziția de la educație la piața muncii, obținerea unui grad de independență față de familia de proveniență și mutarea de la domiciliul parental la o nouă locuință.

Costurile sociale și financiare asociate cu o tranziție ineficientă au determinat un răspuns guvernamental și neguvernamental susținut atât la nivel național, cât și internațional. Cu cât intrarea în rolurile specifice vârstei adulte este mai ușoară și mai adaptată nevoilor tinerilor, cu atât efectele economice și sociale vor fi mai favorabile pe termen lung, atât pentru individ, cât și pentru stat¹¹.

Buchmann și Kriesi¹², într-un studiu care a cuprins tinerii din mai multe state, au observat că, deși există diferențe de vârstă de la stat la stat privind începerea vieții independente, se evidențiază un tipar comun de destandardizare a tranziției spre viața adultă. Această destandardizare se referă la faptul că „secvențele specifice de evenimente tranziționale sunt experimentate de un număr mai redus de tineri, apar la vârste mai dispersate și prezintă o variație mai amplă a duratei”¹³.

Așa cum arată Arnett¹⁴, decalajul intrării în rolurile vieții adulte este generat pe de o parte de extinderea timpului petrecut în educație – corelată cu cerințele mediului ocupațional din ce în ce mai complex și mai dinamic, de politicile insuficient dezvoltate pentru susținerea tinerilor cu privire la o locuință (costuri ridicate pentru închiriere/cumpărare), precum și de incertitudinea asociată pieței muncii care este într-o schimbare atât de rapidă (acces redus la posturile din anumite nișe profesionale, instabilitatea anumitor locuri de muncă, salarizare insuficientă în primii ani de muncă pentru a susține costul unei chirii și/sau întreținerea unei familii etc.).

¹⁰ B. Coles. 2000. *Joined up youth research, policy and practice: An agenda for change?*, Leicester: Youth Work Press. În Webster et. al. 2004, *op. cit.*, p. 2.

¹¹ I. Boldiș. 2020. *op.cit.*

¹² M.C. Buchmann și I. Kriesi. 2011. *Transition to Adulthood in Europe*. Annual Review of Sociology 37:1

¹³ H. Bruckner și K. U. Mayer. 2005. *De-standardization of the life course: what it might mean? And if it means anything, whether it actually took place?* (Vezi Macmillan 2005a, pp. 27–53). În M.C. Buchmann și I. Kriesi. 2011. *op.cit.*, p. 487.

¹⁴ J.J. Arnett. 1997. *Young People's Conceptions of the Transition to Adulthood*. Youth & Society 29(1):3–23.

J.J. Arnett. 2000. *Emerging adulthood: A theory of development from the late teens through the twenties*. American Psychologist, 55(5), 469–480. J.J. Arnett. 2007. *Emerging Adulthood: What Is It, and What Is It Good For?*

Child Development Perspectives 1(2):68–73.

Pe de altă parte, tinerii sunt mai puțin pregătiți pentru tranziția spre viața adultă. Generațiilor anterioare le este uneori dificil să ofere o pregătire pertinentă având în vedere că piața muncii și contextul social s-au schimbat atât de mult și de rapid în ultimii ani, sub presiunea globalizării și dezvoltării tehnologice. Serviciile de pregătire pentru tineri, destinate facilitării tranziției pentru viața independentă, sunt încă la început, prea puțin accesibile și cu un impact încă modest. Amânarea/decalajul intrării în rolurile vârstei adulte poate avea însă legătură și cu alți factori demografici sau sociali, cum ar fi creșterea speranței de viață, mobilitatea, posibilitatea tinerilor de a merge să lucreze/studieze într-o altă țară etc.

Deși pare un aspect nefavorabil (e.g. costurile pentru societate fiind uneori mai ridicate din cauză că tinerii intră mai târziu pe piața muncii, natalitatea scăzută), acesta are și multe avantaje. Tinerii au posibilitatea să-și exploreze și să își dezvolte mai mult propria identitate, să atingă un grad mai ridicat de maturitate și experiență de viață înainte de a începe un mariaj sau de a-și asuma creșterea unui copil¹⁵.

Totuși, mai multe studii¹⁶ arată că tranziția spre viața independentă este marcată de un grad crescător de incertitudine la nivel european, motiv pentru care tinerii sunt deseori considerați un grup vulnerabil. Caracteristicile societale pot însă media impactul factorilor de nivel micro. În acest context, instituțiile statului pot influența comportamentele tranziționale prin stabilirea unui set de oportunități față de care tinerii manifestă reacții de răspuns. Spre exemplu, sprijinul statului în perioada de tranziție privind accesul la o locuință constituie o strategie eficientă de adresare nevoii tinerilor de autonomie și experimentare. Pe de altă parte, politicile ineficiente privind accesibilitatea locuințelor pentru tineri sunt asociate cu o amânare a părăsirii casei părintești și cu o temporizare a anumitor evenimente tranziționale¹⁷.

Astfel, chiar dacă venitul individual reprezintă deseori un factor cheie în asigurarea accesului la o locuință, care poate facilita părăsirea timpurie a casei părintești și intrarea în rolurile specifice vieții de adult, Mulder și

¹⁵ J.J. Arnett. 2007. *Emerging Adulthood: What Is It, and What Is It Good For?* Child Development Perspectives 1(2):68–73. J.J. Arnett. 2015. *Emerging adulthood: The winding road from the late teens through the twenties* (2nd ed.). Oxford University Press.

¹⁶ M. Mills, H. P. Blossfeld. 2005. *Globalization, Uncertainty and the Early Life Course: A Theoretical framework*. În H. P. Blossfeld, E. Klijzing, M. Mills, K. Kurz (Eds.), *Globalization, Uncertainty and Youth in Society* (pp. 1 - 24). Routledge Advances in Sociology. London/ New York. C. H. Mulder, W. Clark, M. Wagner. 2002. *A comparative analysis of leaving home in the United States, the Netherlands and West Germany*. Demogr. Res. 17: 565-92. T. Sobotka, L. Toulemon. 2008. *Overview chapter 4: changing family and partnership behaviour: common trends and persistent diversity across Europe*. Demogr. Res. Spec. Collect. 7, 19(6): 85-138. În Boldiș, *op.cit.*, p.18.

¹⁷ Boldiș, *op.cit.*, p.18.

colaboratorii¹⁸ arată că în statele care au politici înalt funcționale pentru tineri și în care accesul la o locuință este puternic facilitat de către stat, resursele individuale joacă un rol mai puțin important. Aceiași autori arată că, în statele care au politici mai puțin eficiente cu privire la posibilitatea de închiriere sau achiziționare a unei locuințe de către tineri, apare tendința de a amâna tranziția spre viața adultă și începerea vieții independente¹⁹.

Accesul scăzut la o locuință afectează intrarea în rolurile specifice vârstei adulte, pe multiple paliere. Rindfuss și Brauner-Otto²⁰ arată că politicile privind accesul tinerilor la o locuință corelează cu asumarea rolului parental, mai exact cu momentul primei nașteri. Imposibilitatea obținerii sau menținerii unei locuințe stabile corelează atât cu amânarea conceperii unui copil, cât și cu amânarea mariajului sau locuirii alături de un partener de viață.

Studiul menționat anterior a cuprins mai multe state și a analizat datele provenite din mai multe cercetări, conturând existența unui tipar tranzițional comun, și anume, faptul că posibilitatea obținerii unei locuințe de către tineri a reprezentat un factor tranzițional favorabil, producând un impact pozitiv asupra tranzițiilor din cursul vieții (în general) și asupra parentalității, în particular²¹.

Accesul la o locuință nu implică neapărat cumpărarea/deținerea acesteia, ci se referă și la costuri de închiriere și întreținere accesibile tinerilor. Astfel, în statele care oferă un grad ridicat de accesibilitate tinerilor pe acest palier, se înregistrează o tranziție mai timpurie și mai eficientă la viața adultă. De exemplu, în țările scandinave, tineri tind să se mute în locuințe cu costuri reduse, uneori alături de mai mulți convârșnici, imediat după părăsirea casei părintești²².

¹⁸ C. H. Mulder, W. Clark, M. Wagner. 2002., op.cit. În M.C. Buchmann & I. Kriesi. 2011, *op. cit.*, p. 494.

¹⁹ Mulder et al. 2002, *op. cit.*, Buchmann & I. Kriesi. 2011, *op. cit.*

²⁰ R. R. Rindfuss, S. R. Brauner-Otto. 2008. *Institutions and the transition to adulthood: implications for fertility tempo in low-fertility settings*. Vienna Yearbook of Population Research. 6:57-87.

²¹ A. M. Aassve, F. C. Billari, S. Mazzuco, and F. Ongaro. 2002. *Leaving Home: A Comparative Analysis of ECHP Data*. Journal of European Social Policy 12(4): 259-75. F. K. Goldscheider și C. Goldscheider. 1989. *Family Structure and Conflict: Nest-Leaving Expectations of Young Adults and Their Parents*. Journal of Marriage and the Family 51(1): 87-97. Hajnal, J. 1982. *Two Kinds of Preindustrial Household Formation System*. Population and Development Review 8(3): 449-94. M. Iacovou. 2002. *Regional Differences in the Transition to Adulthood*. The ANNALS of the American Academy of Political and Social Science 580: 40-69. În R. R. Rindfuss, S. R. Brauner-Otto. 2008, *op. cit.*, p. 74.

²² A. M. Aassve, M. A. Davis, M. Iacovou, S. Mazzuco. 2007. *Does Leaving Home Make You Poor? Evidence From 13 European Countries*. European Journal of Population 23: 315-38. M. C. Chiuri și T. Jappelli. 2003. *Financial Market Imperfections and Home Ownership: A Comparative Study*. European Economic Review 47: 857-75. R. J. Haurin, D. R. Haurin, P. H. Hendershott, S. C. Bourassa. 1997. *Home or Alone: The Costs of Independent Living for Youth*. Social Science Research 26(2):135-52. M. Iacovou. 2002. *Regional Differences in the Transition*

În țări cum ar fi Italia sau Spania, unde accesibilitatea la închirierea unei locuințe este semnificativ mai scăzută, începerea vieții independente este puternic decalată, tinerii părăsind casa părintească la 30, uneori la 40 de ani. Chiar și la aceste vârste, ei deseori beneficiază de sprijin financiar din partea familiei cu privire la locuire. Acest decalaj afectează în egală măsură intrarea într-un mariaj sau conceperea primului copil²³.

Cercetarea realizată de ECOTEC (2009) privind tranziția tinerilor la viața independentă în raport cu diverse aspecte legate de accesul la o locuință, arată că această tranziție e un proces complex și nu un eveniment. Mulți dintre participanții la această tranziție incluși în studiu au tranzitat între diverse locuințe – locuințe sociale, casa parentală, locuințe închiriate, hosteluri sau locuințele prietenilor. Acest proces permite tinerilor să se dezvolte, să învețe, să își schimbe convingerile sau atitudinile și să facă greșeli²⁴.

Aceeași cercetare mai arată că tinerii se simțeau slab pregătiți pentru viața independentă și erau insuficient informați cu privire la serviciile și oportunitățile de locuire disponibile pentru ei. Dificultățile raportate de ei în acest context, includeau pe lângă accesul la o locuință și nevoia de pregătire pentru a menține și întreține o locuință, pentru a gestiona eficient bugetul existent în raport cu cheltuielile asociate unei locuințe, pentru a dezvolta relații funcționale cu vecinii și comunitatea²⁵.

Deținerea unei locuințe sau posibilitatea de închiriere a acesteia reprezintă cele mai securizante forme de locuire; tineri care dețin o locuință într-un asemenea regim pot să se concentreze pe viața lor cotidiană, știind că nu li se va cere să părăsească această locuință de la o zi la alta. O locuință închiriată sau deținută de către tânăr facilitează sentimentul de „acasă”, de control asupra spațiului fizic și social, corelând cu bunăstarea și o identitate de sine pozitivă²⁶.

---

to Adulthood. The ANNALS of the American Academy of Political and Social Science 580: 40-69. În R. R. Rindfuss, S. R. Brauner-Otto. 2008, *op. cit.*, p. 76.

²³ S. Mandić. 2008. *Home-Leaving and Its Structural Determinants in Western and Eastern Europe: An Exploratory Study*. Housing Studies 23(4): 615-36. C. H. Mulder. 2006b. *Population and Housing: A Two-Sided Relationship*. Demographic Research 15(13): 401-12. C. Schröder. 2008. *Economic Insecurity and Cohabitation Strategies in Italy*. Paper presented at the European Population Conference, 9-12 July, Barcelona, Spain. S. Mark. 2000. *Convergence in European Mortgage Systems Before and After EMU*. Journal of Housing and the Built Environment 15: 29-52. În R. R. Rindfuss, S. R. Brauner-Otto. 2008, *op. cit.*, p. 76.

²⁴ ECOTEC. 2009. *Young People's Housing Transitions*. Report by ECOTEC Research and Consulting Limited. York: Joseph Rowntree Foundation, p. 17.

²⁵ *Ibidem*, pp. 32-35.

²⁶ D. Clapham. 2011. *The Embodied Use of the Material Home: An Affordance Approach*. Housing, Theory and Society, 28(4): 360 – 376. În J. Hoolachan, K. McKee, T. Moore,

Tinerii din sistemul de protecție

În raport cu tinerii din populația generală, tinerii din sistemul de protecție se confruntă cu un set suplimentar de dificultăți. Lipsa sprijinului parental la momentul părăsirii sistemului de protecție și un istoric de viață care deseori îi expune la provocări suplimentare odată cu intrarea în rolurile vieții de adult, constituie bariere semnificative în încercarea de a se adapta cerințelor, responsabilităților și constrângerilor pe care această tranziție majoră de viață le implică.

Dificultățile principale pe care le întâmpină acești tineri sunt legate de lipsa suportului pentru educație, locuință, sănătate și găsirea unui loc de muncă. Lipsa unei locuințe stabile reprezintă un domeniu major de vulnerabilitate, unul din trei tineri experimentând mutări repetate, iar o parte dintre ei – cel puțin o noapte fără locuință după plecarea din sistem²⁷.

În ceea ce privește percepția tinerilor din sistemul de protecție asupra tranziției la viața adultă, se remarcă o preocupare asiduă pentru realizarea scopurilor educaționale și profesionale, precum și pentru găsirea unei locuințe și întemeierea unei familii, aceste patru categorii majore de scopuri fiind raportate de către tinerii din sistemul de protecție incluși într-un studiu recent (Boldiș, 2020). Studiul mai arată că educația și profesia par să fie alternative, dar și elemente interconectate în anumite cazuri, în timp ce între profesie/ ocupație, locuință și întemeierea unei familii pare să fie o legătură cauzală. Tinerii din sistemul de protecție consideră că posibilitatea de achiziționare sau închiriere a unei locuințe și întemeierea unei familii sunt condiționate de existența unui loc de muncă stabil. Astfel, anumite scopuri de viață sunt urmărite alternativ sau în paralel, în timp ce altele sunt condiționate de atingerea unor scopuri premergătoare, spre exemplu întemeierea unei familii este parțial condiționată de accesul la o locuință stabilă²⁸.

Lipsa unei locuințe stabile după părăsirea sistemului de protecție constituie o barieră și în ceea ce privește continuarea educației. Choca și colaboratorii²⁹ sugerează că ponderea tinerilor care rămân fără locuință după părăsirea

---

A. M. Soaita. 2016. 'Generation rent' and the ability to 'settle down': economic and geographical variation in young people's housing transitions. *Journal of Youth Studies*, 1-16, p. 12.

²⁷ M. E. Courtney, A. Dworsky, G. R. Cusick, J. Havlicek, A. Perez, T. Keller, T. 2007. *Midwest Evaluation of the Adult Functioning of Former Foster Youth from Wisconsin: Outcomes at age 21*. Chicago: Chapin Hall at the University of Chicago, 2007. www.chapinhall.org/sites/default/files/ChapinHallDocument_2.pdf. P. Pecora, R. Kessler, J. Williams, K. O'Brien, A. Downs, D. English, J. White, E. Hiripi, E. Roller, C. White, T. Wiggins, K. Holmes. 2005. *Improving family foster care: Findings from the northwest foster care alumni study*. Seattle, WA: Casey Family Programs. În Boldiș, *op. cit.*, p. 34.

²⁸ Boldiș, *op. cit.* pp. 93-94.

²⁹ M. J. Choca, J. Minoff, L. Angene, M. Byrnes, L. Kenneally, D. Norris, D. Pearn, M. Rivers. 2004. *Can't do it alone: Housing collaborations to improve foster youth outcomes*. *Child. Welfare*, 83 (5), 469-492. În Boldiș, *op. cit.*, p. 102

sistemului de protecție se ridică la o treime dintre aceștia, iar Johnson³⁰ arată că îngrijorările privind somnul, igiena sau masa în fiecare zi reprezintă o experiență stresantă, prioritatea tinerilor fiind asigurarea acestor nevoi stringente de viață. În astfel de situații, acești tineri nu mai beneficiază de resursele mentale și emoționale necesare angajării într-o formă de educație și în realizarea unor sarcini aferente cum ar fi temele de casă, testele sau luarea examenelor.

Turpel-Lafond³¹ arată că tinerii care părăsesc sistemul de protecție experimentează un dublu dezavantaj cu privire la locuire. Pe de o parte se confruntă cu un acces scăzut la locuințe din cauza costurilor foarte ridicate (indiferent dacă vorbim de închiriere sau cumpărare), iar pe de altă parte se confruntă deseori cu lipsa unor abilități de menținere și gestionare a unei locuințe.

Lipsa unor relații stabile sau de încredere cu alte persoane de vârstă apropiată scad posibilitatea tinerilor de a locui alături de alte persoane cu care să împartă cheltuielile de întreținere. De asemenea, experimentarea mai multor plasamente sau relațiile conflictuale cu familia de plasament nu favorizează dezvoltarea abilității de a întreține sau de a păstra un domiciliu pentru mai mult timp. Chiar dacă la părăsirea sistemului de protecție tinerii sunt asistați în a-și găsi o locuință, e important ca ei să fie educați de timpuriu în vederea dezvoltării abilităților necesare pentru întreținerea și menținerea acestei locuințe.³²

Cu privire la nevoile de pregătire și domeniile în care uneori au simțit că sunt insuficient pregătiți la părăsirea sistemului de protecție, tinerii au menționat managementul banilor, găsirea și întreținerea unei locuințe (închiriate) și abilitățile culturale. Aproximativ o treime dintre participanți au menționat că nu se simțeau pregătiți să-și gestioneze singuri banii și să își facă un buget lunar pentru a trăi într-o locuință închiriată³³.

Fratu et al. arată că vulnerabilitatea acestui grup de tineri crește odată cu ieșirea din instituție, dată fiind lipsa de soluții viabile pentru tinerii din sistemul de protecție. „Grupul are o rată mare de eșec în ceea ce privește inserția socială și

³⁰ K. Johnson .2015. Exploring foster parents' perceptions of their role in encouraging foster youth to pursue a post-secondary education. California State University, Stanislaus. În Boldiș, *op. cit.*, p. 102.

³¹ M. E. Turpel-Lafond. 2014. *On Their Own: Examining the Needs of B.C. Youth as They Leave Government Care*. Representative for Children and Youth. https://www.rcybc.ca/sites/default/files/documents/pdf/reports_publications/rcy_on_their_own.pdf.

³² M. E. Turpel-Lafond. 2014., *op. cit.*; Boldiș, *op. cit.*

³³ *Ibidem*.

generează probleme sociale crescânde, furnizând clienți sistemului de îngrijire a adulților, penitenciarelor, rețelelor de trafic și prostituție.³⁴

Pentru a veni în sprijinul tinerilor și a se adresa punctelor cheie în tranziția acestora la viața adultă, independentă, statul român a dezvoltat o serie de politici, strategii și instrumente legislative. Dintre strategiile naționale pentru tineret ce urmăresc incluziunea socială, ocuparea forței de muncă sau combaterea sărăciei, se numără:

- Planul Național pentru Ocuparea Forței de Muncă (2002) – unul dintre obiectivele specifice a fost încadrarea în muncă a absolvenților din centrele de plasament cu vârsta peste 18 ani.

- Planul național anti-sărăcie și promovare a incluziunii sociale (HG nr. 829/2002).

- Memorandumul comun de incluziune socială 2005 (documentul comun în domeniul incluziunii sociale – Joint Inclusion Memorandum) elaborat de către Guvernul României împreună cu Comisia Europeană.

- Planul național de dezvoltare 2007-2013.

- Planul regional de acțiune pentru ocuparea forței de muncă și incluziune socială 2011-2013.

- Strategia națională privind incluziunea socială și reducerea sărăciei (2014-2020).

Statul român a dezvoltat direcții suplimentare de sprijin pentru tinerii care părăsesc sistemul de protecție:

- Alocația de stat pentru copii (Legea nr. 61/1993, Legea nr. 261/1998).

- Venitul minim garantat (Legea nr. 416/2001).

- Burse sociale pentru studenți (Legea nr. 84/1995, Hotărârea de Guvern nr. 690/1997, cu modificările ulterioare).

- Cantinele de ajutor social (Legea nr. 208/1997), care sunt unități publice de asistență socială, cu personalitate juridică care funcționează în subordinea consiliilor locale.

- Prevenirea și combaterea marginalizării sociale; Legea nr. 116/2002 art. 2 prevede „garantarea accesului efectiv, în mod deosebit al tinerilor, la drepturi elementare și fundamentale, cum sunt: dreptul la un loc de muncă, la o locuință, la asistență socială, la educație, precum și instituirea unor măsuri de prevenire și combatere a marginalizării sociale”. Marginalizarea socială, este definită „prin poziția socială periferică, de izolare a indivizilor sau grupurilor cu acces limitat la resursele economice, politice, educaționale și

³⁴ Fratu et al., (Dărăbuș, Ș., coord.) (2006). *Manual de proceduri privind inserția socio-profesională a tinerilor care părăsesc sistemul de protecție a copilului*. Hope and homes for children Romania, Salvați copiii România, București: Europrint, p. 14.

comunicaționale ale colectivității; ea se manifestă prin absența unui minimum de condiții sociale de viață.”

– Accesibilitatea pe piața forței de muncă (de ex., Legea nr. 76/2002 privind sistemul asigurărilor de șomaj și stimularea ocupării forței de muncă) sau facilitarea obținerii unei locuințe (Legea nr. 152/1998, aprobată prin H.G. nr. 962/2001, modificată și completată prin H.G. nr. 1396/2002).

În ciuda acestor eforturi realizate de statul român, impactul social al acestora rămâne încă modest. Analizând contextul legal existent la nivel național, se observă că este însă unul general și se tinde spre o strategie de intervenție divizată (fiecare instituție separat) și nu un model de intervenție unitar, în care instituțiile statului să facă echipă cu acești tineri pentru a găsi strategii sustenabile în timp pentru cei care părăsesc sistemul de protecție. Deși există prevederi legale încurajatoare, cum ar fi cele privind obținerea unei locuințe sau a unui loc de muncă, dacă evaluăm validitatea lor, observăm că statul nu reușește decât într-o manieră restrânsă să ofere locuințe sau locuri de muncă tinerilor care părăsesc anual sistemul de protecție³⁵.

Astfel, deși tinerii care au ieșit din îngrijire se regăsesc printre grupurile vulnerabile ce au dreptul la servicii de sprijin pentru integrarea lor în societate, în fapt, acest grup vulnerabil nu beneficiază de suficiente servicii suport pentru a-și depăși condiția socială, pentru a se integra/ reintegra în comunitate.

Raportul de cercetare *Studiu privind situația tinerilor care părăsesc sistemul de protecție specială din România*³⁶, publicat de Asociația Sociometrics – Grupul de Analiză Socială și Economică, la cerința SOS Satele Copiilor România (pag. 62), arată că: „În practică, mulți tineri nu solicită sprijinul instituțiilor publice din cauza birocrăției sau a timpului prea lung de așteptare și a incertitudinii privind soluționarea favorabilă.”

În lucrarea *Copiii lui Irod – Raport moral asupra copiilor lăsați în grija statului*, V. Alexandrescu³⁷ abordează fenomenul tinerilor pentru care a încetat măsura protecției speciale și au revenit la porțile instituției D.G.A.S.P.C. ca urmare a eșecului (pag. 102): „Din răspunsurile primite de la 16 D.G.A.S.P.C.-uri, reiese că în ultimii cinci ani aproximativ 434 tineri au solicitat din nou sprijin din partea acestor D.G.A.S.P.C.-uri pentru a face față nevoilor din viața

³⁵ Boldiș, *op. cit.*, p. 31.

³⁶ A. Toth, D. Mita. 2020. *Studiu privind situația tinerilor care părăsesc sistemul de protecție specială din România*. Asociația Sociometrics – Grupul de Analiză Socială și Economică. ISBN 978-973-0-32024-4 (Sub patronajul SOS Satele Copiilor), p. 62.

³⁷ V. Alexandrescu. 2019. *Copiii lui Irod: Raport moral asupra copiilor lăsați în grija statului*, București, Editura HUMANITAS, p. 102.

lor. O parte dintre ei au fost redirecționați spre serviciile sociale ale primăriilor din localitatea lor de domiciliu.”

Deși există cercetări care arată că birocrația sau decalajul prea mare de răspuns la cerințele tinerilor îi descurajează pe aceștia în a solicita sprijin instituțiilor publice în perioada post-îngrijire (e.g. cum e cazul studiului SOS Satele Copiilor menționat anterior), studiul realizat de Alexandrescu (2019) arată că un număr semnificativ de tineri au trecut peste aceste bariere și au apelat la aceste servicii de sprijin.

Datele reale ar putea depăși cu mult cifrele furnizate de studii. Într-un număr semnificativ de cazuri, nu se cunosc date concrete despre numărul real al tinerilor care solicită ajutor după ce ies din îngrijire. Din 47 de județe doar 16 au răspuns cu privire la tinerii ce s-au întors la sediul instituției de protecție socială pentru a solicita ajutor³⁸.

Prevenirea și combaterea marginalizării sociale pentru cei 434 de tineri, pentru care a încetat definitiv măsura protecției speciale, putea fi realizată prin informarea tinerilor cu privire la oportunitățile existente în domeniul protecției sociale. D.G.A.S.P.C.-urile pot solicita Consiliilor Județene, în scopul facilitării accesului la o locuință al tinerilor care au ieșit/vor ieși din îngrijire, în vârstă de până la 35 de ani, aflați în imposibilitatea cumpărării unei locuințe din forțe proprii, sume sau cote defalcate din veniturile ce au provenit de bugetului de stat, stabilite anual prin legea bugetului de stat, în baza Legii 116/2002 privind prevenirea și combaterea marginalizării sociale.

Plecând de la aceste argumente, se conturează nevoia unei analize asidue asupra calității serviciilor post-îngrijire existente, precum și susținerea dezvoltării acestora într-o variantă cât mai adecvată pentru tineri. Pe de o parte, ar fi necesară optimizarea serviciilor existente, pentru a fi:

- ușor accesibile,
- personalizate în acord cu interesele și nevoile tinerilor,
- furnizate de către persoane care au calitățile necesare și au beneficiat de un program riguros de training și formare profesională pentru a lucra cu tineri,
- realizate în baza unor colaborări interinstituționale la nivel județean, între instituțiile de stat, private și din sectorul neguvernamental.

Pe de altă parte, este necesară o pregătire susținută a tinerilor pentru viața independentă, care să includă familiarizarea cu acest tip de servicii, stabilirea unor contacte cu persoanele care activează în aceste servicii și construirea unei relații de încredere în perioada premergătoare părăsirii sistemului de protecție, astfel încât tinerii să se simtă motivați să revină pentru a solicita

³⁸ Alexandrescu. 2019, *op. cit.*

sprijin în gestionarea vieții independente, în cazul în care vor întâmpina dificultăți majore în găsirea unui loc de muncă sau a unei locuințe stabile.

Aspecte practice privind implementarea legii nr. 116/2002

Din anul 2002 este în vigoare Legea nr. 116/2002 privind prevenirea și combaterea marginalizării sociale. Legea are în vedere aplicarea *articolului 30* – „Dreptul la protecție împotriva sărăciei și excluderii sociale” și *articolul 31* – „Orice persoană are dreptul la locuință”, din Carta socială europeană revizuită³⁹.

„Articolul 30 – Dreptul la protecția împotriva sărăciei și a excluderii sociale

În scopul asigurării exercitării efective a dreptului la protecție împotriva sărăciei și a excluderii sociale, părțile se angajează:

a) să ia măsuri în cadrul unei abordări globale și coordonate pentru promovarea accesului efectiv în special la angajare, locuință, formare, învățământ, cultură, asistență socială și medicală al persoanelor care se găsesc sau riscă să se găsească într-o situație de excludere socială sau de sărăcie și al familiei acestora;

b) dacă este necesar, să reexamineze aceste măsuri în vederea adaptării lor.

Articolul 31 – Dreptul la locuință

În vederea asigurării exercitării efective a dreptului la locuință, părțile se angajează să ia măsuri destinate:

1. să favorizeze accesul la locuință la un nivel adecvat;

2. să prevină și să atenueze lipsa locuințelor în vederea eliminării progresive a acestei situații;

3. să facă accesibil costul locuinței pentru persoanele care nu dispun de resurse suficiente.”⁴⁰

Din 2002 și până în 2021, pe o perioadă de 19 ani, peste 70.000⁴¹ de tineri ce se aflau cu măsura protecției speciale au părăsit definitiv centrele de plasament și rezidențiale. Cei peste 70.000 de tineri, prin Consiliul Județean (de la nivelul fiecărui județ), trebuiau să beneficieze integral de valoarea

³⁹ Strasbourg, 3 mai 1996.

⁴⁰ Carta socială europeană revizuită, în Legea nr.74 din 3 mai 1999 pentru ratificarea Cartei sociale europene revizuite, adoptată la Strasbourg la 3 mai 1996, publicată în Monitorul Oficial nr. 193/4 mai 1999.

⁴¹ Am luat în calcul cifrele transmise de Autoritatea Națională pentru Drepturile Persoanelor cu Dizabilități, Copii și Adopție, pentru perioada 2010 – 2020. Media anuală a tinerilor ce au ieșit definitiv din îngrijire fiind de aproximativ 3900.

estimată a avansului ce trebuia să fie plătit pentru dobândirea unei locuințe sau chiria pe o perioadă de până la 3 ani, pentru o locuință închiriată.

Pentru a înțelege contextul aplicării Legii nr. 116/2002 privind prevenirea și combaterea marginalizării sociale de către instituțiile abilitate am făcut o analiză juridică⁴² și instituțională. În acest sens, am adresat, prin e-mail, 41 de solicitări către toate Consiliile Județene și cel al Municipiului București, prin care am solicitat informații despre facilitarea accesului la o locuință pentru tinerii care au părăsit sistemul de protecție în perioada 2010 – 2020.

Stimată Doamnă Președintă,

Stimate Doamnă Președinte,

Caracterul social al statului român, prevăzut în Constituție, impune instituirea unor măsuri pentru evitarea degradării nivelului de trai și păstrarea demnității tuturor cetățenilor. În acest sens, în vederea implementării Legii 116/2002, cu modificările și completările ulterioare, vă rugăm să ne comunicați dacă:

În scopul facilitării accesului la o locuință al tinerilor care au ieșit din îngrijire (tineri post instituționalizați), în vârstă de până la 35 de ani, aflați în imposibilitatea cumpărării unei locuințe din forțe proprii, la nivelul Consiliului Județean s-au constituit sume din:

– sume sau cote defalcate din veniturile ce au provenit de bugetului de stat, stabilite anual prin legea bugetului de stat - cât au fost acestea și câți tineri, care au părăsit centrele de plasament/rezidențiale la nivelul județului dumneavoastră, au beneficiat de acestea în ultimii 10 ani, 2010 – 2020?

Din sumele prevăzute în Legea 116/2002, art. 13, câți tineri care au părăsit centrele de plasament/rezidențiale la nivelul județului dumneavoastră au beneficiat integral de valoarea estimată a avansului ce trebuia să fie plătit pentru dobândirea unei locuințe sau chiria pe o perioadă de până la 3 ani pentru o locuință închiriată?

Care a fost valoarea avansului stabilit la începutul fiecărui an de către Consiliul Județean pentru achiziționarea sau construcția unei locuințe destinate tinerilor care au ieșit din îngrijire, adică tineri pentru care a încetat măsura protecției speciale în ultimii 10 ani, 2010 – 2020?

⁴² Din cele 309 hotărâri judecătorești, pronunțate de instanțele naționale în ultimii 10 ani, cu privire la aplicarea Legii nr. 116/2002 privind prevenirea și combaterea marginalizării sociale, niciuna n-a fost despre asigurarea unei locuințe pentru tinerii ce au beneficiat de măsura protecției speciale.

Pentru câți tineri, pentru care a încetat măsura protecției speciale, din centrele de plasament/rezidențiale de la nivelul județului dumneavoastră, s-a asigurat plata dobânzilor la un credit de locuință sau plata avansului la creditul de locuință în ultimii 10 ani, 2010 – 2020?

Vă rugăm să răspundeți defalcat, pentru fiecare an în parte.

După două săptămâni de la solicitare au fost colectate primele date cu privire la rolul jucat de Consiliul Județean, prin Direcția Generală de Asistență Socială și Protecția Copilului, pentru prevenirea și combaterea marginalizării sociale:

„Conform prevederilor Secțiunii 2 din Legea nr. 116/2002 privind prevenirea și combaterea marginalizării sociale coroborate cu prevederile Secțiunii 2 din Anexa la H.G. nr. 1149/2002 pentru aprobarea Normelor⁴³

⁴³ SECȚIUNEA a 2-a – Accesul la o locuință – Norma metodologică de aplicare a prevederilor Legii nr. 116/2002 privind prevenirea și combaterea marginalizării sociale din 17.10.2002.

Art. 14. – Persoanele în vârstă de până la 35 de ani, aflate în imposibilitatea de a dobândi o locuință numai prin forțe proprii, pot beneficia de facilități pentru construirea, cumpărarea sau închirierea unei locuințe, prevăzute la art. 14 alin. (1) din Legea nr. 116/2002, după cum urmează:

a) acoperirea integrală a valorii estimate a avansului ce urmează să fie plătit pentru construirea unei locuințe noi sau, după caz, cumpărarea unei locuințe de pe piața liberă;

b) acoperirea integrală a chiriei pe o perioadă de până la 3 ani pentru o locuință închiriată.

Art. 15. – (1) Facilitățile prevăzute la art. 14 se acordă de consiliile județene, respectiv de Consiliul General al Municipiului București, ținând seama și de prioritățile stabilite la art. 15 din Legea nr. 116/2002.

(2) Consiliile județene, respectiv Consiliul General al Municipiului București, stabilesc și aprobă criteriile și metodologia de constituire și acordare a sumelor prevăzute la art. 13 și 14 din Legea nr. 116/2002.

Art. 16. – (1) Pentru a beneficia de una dintre facilitățile prevăzute la art. 14 persoanele se adresează primarului localității de domiciliu sau, după caz, al sectorului municipiului București, cu cerere însoțită de documente justificative.

(2) Primarii au obligația de a dispune efectuarea anchetei sociale pentru verificarea situației ce rezultă din documentele justificative prezentate.

(3) Pe baza rezultatelor anchetelor sociale primarii întocmesc o situație privind persoanele îndreptățite să beneficieze de facilitățile prevăzute la art. 14, pe care o vor transmite consiliului județean, respectiv Consiliului General al Municipiului București.

(4) Primarii asigură semestrial reverificarea și actualizarea situațiilor prevăzute la alin. (3).

Art. 17. – Consiliile județene și Consiliul General al Municipiului București întocmesc o situație centralizatoare pe județ, respectiv pe municipiul București, în vederea stabilirii resurselor financiare necesare acordării facilităților prevăzute la art. 14.

Art. 18. – În scopul finanțării măsurilor prevăzute la art. 14 din Legea nr. 116/2002 consiliile județene, respectiv Consiliul General al Municipiului București, aprobă o cotă-parte stabilită anual din bugetul propriu, inclusiv din sume și cote defalcate din unele venituri ale bugetului

metodologice de aplicare a prevederilor Legii nr. 116/2002 prevenirea și combaterea marginalizării sociale, facilitățile pentru construirea, cumpărarea sau închirierea unei locuințe pot fi acordate de către consiliile județene în baza situațiilor privind persoanele îndreptățite să beneficieze de aceste facilități, întocmite de către primari. La nivelul Consiliului Județean Vrancea nu au fost primite astfel de solicitări.”

Consiliul Județean Vrancea, nr. 43i/25.11.2021

„Vă transmitem datele solicitate cu privire la numărul de tineri reintegrați în perioada 2010 – 2020, date puse la dispoziție de către instituția cu atribuții în acest sens, în speță Direcția Generală de Asistență Socială și Protecția Copilului Gorj.”

Consiliul Județean Gorj, nr. 1/60/25.11.2021

„Nu s-au constituit bugete în scopul achiziționării de locuințe pentru tinerii care au părăsit sistemul de protecție specială.”

„Nu au fost acordate sume reprezentând valoarea estimată a avansului pentru dobândirea unei locuințe sau chiria pe o perioadă de până la trei ani pentru o locuință socială.”

„Nu s-a asigurat plata dobânzilor la un credit de locuință sau plata avansului la creditul de locuință în perioada anilor 2010 – 2020.”

Consiliul Județean Cluj, D.G.A.S.P.C. Cluj, nr. 47619/22.11.2021

„La nivelul Consiliului Județean Suceava nu s-au constituit sume din surse prevăzute la art. 13 din Legea nr. 116/2002 privind prevenirea și combaterea marginalizării sociale, cu privire la facilitarea accesului la o locuință al persoanelor în vârstă de până la 35 de ani, aflate în imposibilitatea cumpărării unei locuințe cu forțe proprii.”

Consiliul Județean Suceava, nr. 30038/23.11.2021

„Prin bugetul Județului Iași – la nivelul Consiliului Județean Iași nu au fost gestionate fonduri potrivit Legii nr. 116/2002 privind prevenirea și combaterea marginalizării sociale.”

Consiliul Județean Iași, nr. 60ip/4041b/22.11.2021

de stat.” (H. G. Nr. 1149 din 17 octombrie 2002 pentru aprobarea Normelor metodologice de aplicare a prevederilor Legii nr. 116/2002 privind prevenirea și combaterea marginalizării sociale/ Publicată în Monitorul Oficial nr. 795 din 1 noiembrie 2002).

„Pentru perioada 2010 – 2020, la nivelul Consiliului Județean Giurgiu nu au fost constituite sume sau cote defalcate din venituri în scopul facilitării accesului la o locuință al persoanelor în vârstă de până la 35 de ani, aflate în imposibilitatea cumpărării unei locuințe.”

Consiliul Județean Giurgiu, nr. 20622/22.11.2021

„Pentru perioada 2010 – 2020, la nivelul Consiliului Județean Giurgiu nu au fost constituite sume sau cote defalcate din venituri în scopul facilitării accesului la o locuință al persoanelor în vârstă de până la 35 de ani, aflate în imposibilitatea cumpărării unei locuințe.”

Consiliul Județean Giurgiu, nr. 20622/22.11.2021

„Autoritatea publică județeană nu a avut constituite în buget astfel de fonduri și nici nu a fost acordat asemenea facilități, nefiind sesizată de niciunul dintre primarii autorităților administrativ – teritoriale din județ, așa cum este prevăzut în art. 16 din H.G. nr. 1149/2002 pentru aprobarea Normelor metodologice de aplicare a prevederilor Legii nr. 116/2002.”

Consiliul Județean Mureș, nr. 31703/22.11.2021

„Vă informăm că aceasta a fost transmisă spre analiză și răspuns Direcției Generale de Asistență Socială a Municipiului București.”

Primăria Municipiului București, nr. 2008275/6927 – 1308L/2/22.11.2021

„La nivelul Județului Tulcea – Consiliul Județean Tulcea – nu au fost constituite sume cu destinația prevăzută de art. 13 din Legea nr. 116/2002 privind prevenirea și combaterea marginalizării sociale, cu modificările și completările ulterioare.”

Consiliul Județean Tulcea, nr. 41/23.11.2021

La o analiză succintă a datelor obținute se poate observa un decalaj între prevederile legale, oportunitățile pe care legiuitorul român le-a creat în sprijinul tinerilor care părăsesc sistemul de protecție și inițiativele existente la nivel județean. Deși există prevederile legale care facilitează accesul tinerilor aflați în situații de vulnerabilitate la o locuință, în multe situații, tinerii care părăsesc sistemul de protecție nu beneficiază de aceste oportunități.

Aceste date subliniază nevoia de coordonare și conectare între furnizorii de servicii destinate tinerilor care părăsesc sistemul de protecție. Mai precis,

pentru a eficientiza serviciile post-îngrijire acordate acestor tineri, este necesar un răspuns sistemic coordonat.

O strategie unitară de coordonare și colaborare în generarea unui răspuns intersectorial durabil, reclamă formularea unor cerințe specifice pentru fiecare grup de interes implicat și implementarea lor într-o manieră obligatorie⁴⁴. Pentru a facilita accesul tinerilor care ar putea beneficia de serviciile de protecție specială la o locuință, este necesară stabilirea unor strategii clare de lucru între instituțiile statului, trasarea unor responsabilități de implementare și monitorizarea îndeplinirii acestora.

Totodată, soluțiile destinate unei integrări socio-profesionale eficiente trebuie construite într-o abordare multidisciplinară (e.g. legală, economică, psiho-socială etc.), în parteneriat cu tinerii care au beneficiat de serviciile de protecție specială. Pentru a crește aderența lor față de acestea, tinerii trebuie să simtă că sunt parte din procesul de elaborare a soluțiilor și nu parte din problema care a solicitat generarea lor⁴⁵.

Concluzii și recomandări

În baza argumentelor prezentate în cadrul acestei lucrări, coroborate de datele furnizate de studii recente⁴⁶ în domeniu, se conturează câteva concluzii și recomandări cu privire la tranziția tinerilor la viața independentă, în general, și celor care părăsesc sistemul de protecție, în particular, în scopul prevenirii și combaterii marginalizării sociale:

- Crearea unui comitet interministerial sub autoritatea prim-ministrului, care să monitorizeze și să coordoneze implementarea Legii 116/2002 privind prevenirea și combaterea marginalizării sociale.

- Creșterea accesului la locuințe prin crearea unui număr mai mare de locuințe pentru tineri, locuințe sociale, prin acordarea de credite avantajoase sau taxe de închiriere accesibile, în special pentru grupurile de tineri expuse unui nivel ridicat de vulnerabilitate (e.g. cum sunt cei care părăsesc sistemul de protecție și nu se bucură de sprijin parental).

- Accesibilitatea la locuri de muncă care să furnizeze un venit lunar în măsură să acopere costurile unei chirii și cheltuielile cotidiene de bază.

- Pregătirea pentru viața independentă începută de timpuriu și o implicare susținută a tinerilor în toate deciziile care îi privesc, pentru a-și dezvolta abilitățile de viață independentă din anii premergători intrării în rolurile specifice vieții adulte (independente).

⁴⁴ Boldiș, *op.cit.*, pp. 299-300.

⁴⁵ *Ibidem.*

⁴⁶ *Ibidem*; V. Bălan. *Tranziția ieșirii din îngrijire a tinerilor ce sunt și au fost în grija statului în ultimii 10 ani*. Teză de doctorat. (Nepublicată).

- Servicii de sprijin în găsirea unei locuințe, a unui loc de muncă, în gestionarea relațiilor din diverse sfere de funcționare individuală (e.g. la locul de muncă, cu vecinii, cu comunitatea).

- Îmbunătățirea serviciilor medicale și educaționale pentru tineri în perioada de tranziție, astfel ca ei să aibă acces la servicii care să faciliteze optimizarea stării de sănătate mentală și atingerea unui nivel de bunăstare, respectiv spre servicii de consiliere vocațională orientate spre creșterea auto-eficacității și autonomiei;

- Oferirea sau finanțarea unor servicii medicale și de consiliere psihologică/psihoterapie gratuite în perioada post-îngrijire, cu scopul de a facilita dezvoltarea unor deprinderi relaționale și sociale (de a învăța deprinderi de autoreglare, de a recâștiga încrederea în sine și în cei din jur, dar și pentru a prelucra experiențele traumatice din trecut), precum și pentru a le facilita tranziția spre comunitate.

- Implicarea mai puternică a sectorului privat și non-guvernamental, prin servicii de mentorat, internship, dar și prin acordarea unor beneficii extra-salariale pentru tinerii din categorii dezavantajate (e.g. plata unei chirii, tichete de masă, sprijin în a lucra cu jumătate normă și a urma o formă de educație în paralel).

- Realizarea unei hărți a serviciilor sociale disponibile, publice sau private, pentru tinerii care părăsesc sistemul de protecție specială;

- Asigurarea unor acțiuni de informare a tinerilor despre drepturile lor, respectiv despre serviciile, instituțiile și profesioniștii care ar putea să le ofere ajutor în situații de excluziune socială;

- Asigurarea, la nevoie, a suportului social în viața de zi cu zi, pentru formarea deprinderilor de muncă și viață independentă (gestionarea banilor, gestionarea relațiilor din echipa de muncă, a prietenilor).

- Facilitarea accesului la o locuință în proximitatea familiei de plasament sau a unității rezidențiale unde tinerii au locuit în perioada premergătoare ieșirii din sistemul de protecție, pentru a putea ține în continuare legătura cu persoanele de referință și pentru a putea beneficia de sprijinul și îndrumarea acestora la începutul vieții independente.

- Monitorizarea și suportul post-instituționalizare să fie acordate tinerilor pe o perioadă de trei ani de la părăsirea sistemului de protecție, în scopul unei integrări socio-profesionale cât mai eficiente.

- Susținerea unor organizații ale tinerilor din sistemul de protecție, realizarea unor focus-grupuri periodice cu tinerii, participarea lor la diverse întâlniri sau evenimente unde pot face vizibile atitudinile sau convingerile lor cu privire la problemele care îi privesc.

- Realizarea unor cercetări riguroase cu privire la funcționarea serviciilor de protecție specială precum și a serviciilor post-îngrijire, care să furnizeze date cu privire la dificultățile sau zonele de bună funcționare ale acestor servicii, precum și un cadru informat pentru configurarea și implementarea prevederilor legale care vin în sprijinul acestor tineri.

Bibliografie:

- Aassve A. M. , F. C. Billari, S. Mazzuco, F. Ongaro. 2002. *Leaving Home: A Comparative Analysis of ECHP Data*. Journal of European Social Policy 12(4): 259-75.
- Aassve, A. M., M. A. Davis, M. Iacovou, S. Mazzuco. 2007. *Does Leaving Home Make You Poor? Evidence From 13 European Countries*. European Journal of Population 23: 315-38.
- Alexandrescu V. 2019. *Copiii lui Irod: Raport moral asupra copiilor lăsați în grija statului, București*, Editura HUMANITAS.
- Arnett J. J. 1997. *Young People's Conceptions of the Transition to Adulthood*. Youth & Society 29(1):3–23.
- Arnett J. J. 2000. *Emerging adulthood: A theory of development from the late teens through the twenties*. American Psychologist, 55(5), 469-480.
- J.J. Arnett. 2007. *Emerging Adulthood: What Is It, and What Is It Good For?* Child Development Perspectives 1(2):68–73.
- Arnett J. J. 2007. *Emerging Adulthood: What Is It, and What Is It Good For?* Child Development Perspectives 1(2):68–73.
- Arnett J. J. 2015. *Emerging adulthood: The winding road from the late teens through the twenties* (2nd ed.). Oxford University Press.
- Arthurson, K. & K. Jacobs. 2003. *Social exclusion and housing*, AHURI Final Report No. 51, Australian Housing and Urban Research Institute Limited, Melbourne.
- Bălan. V. *Tranziția ieșirii din îngrijire a tinerilor ce sunt și au fost în grija statului în ultimii 10 ani*. Teză de doctorat. (Nepublicată)
- Boldiș, I. 2020. *Tranziția tinerilor din sistemul de protecție la viața independentă*. Presa Universitară Clujeană. 314 p.
- Bruckner H. & K. U. Mayer. 2005. *De-standardization of the life course: what it might mean? And if it means anything, whether it actually took place?* În Macmillan, R. (Ed.). *The structure of the life course: Standardized? Individualized? Differentiated?* Advances in Life Course Research, Amsterdam: Elsevier, Vol. 9, pp. 27-53.
- Buchmann M.C. & I. Kriesi. 2011. *Transition to Adulthood in Europe*. Annual Review of Sociology 37:1

- Byrne, D. 1999. *Social exclusion*, Milton Keynes: Open University Press.
- J. Hill et al. 2002. *Understanding social exclusion*, Oxford: Oxford University Press.
- Carta socială europeană revizuită. 1996. Legea nr.74 din 3 mai 1999 pentru ratificarea Cartei sociale europene revizuite, adoptată la Strasbourg la 3 mai 1996, publicată în Monitorul Oficial nr. 193/4 mai. 1999
- Chiuri M. C. & T. Jappelli. 2003. *Financial Market Imperfections and Home Ownership: A Comparative Study*. *European Economic Review* 47: 857-75.
- Choca M. J., J. Minoff, L. Angene, M. Byrnes, L. Kenneally, D. Norris, D. Pearn, M. Rivers. 2004. *Can't do it alone: Housing collaborations to improve foster youth outcomes*. *Child. Welfare*, 83 (5), 469-492.
- Clapham D. 2011. *The Embodied Use of the Material Home: An Affordance Approach*. *Housing, Theory and Society*, 28(4): 360 – 376. În J. Hoolachan, K. McKee, T. Moore, A. M. Soaita. 2016. 'Generation rent' and the ability to 'settle down': economic and geographical variation in young people's housing transitions. *Journal of Youth Studies*, 1-16.
- Coles, B. 2000. *Joined up youth research, policy and practice: An agenda for change?*, Leicester: Youth Work Press.
- Courtney M. E., A. Dworsky, G. R. Cusick, J. Havlicek, A. Perez, T. Keller, T. 2007. *Midwest Evaluation of the Adult Functioning of Former Foster Youth from Wisconsin: Outcomes at age 21*. Chicago: Chapin Hall at the University of Chicago, 2007. www.chapinhall.org/sites/default/files/ChapinHallDocument_2.pdf.
- ECOTEC. 2009. *Young People's Housing Transitions*. Report by ECOTEC Research and Consulting Limited. York: Joseph Rowntree Foundation.
- Europe: An Exploratory Study*. *Housing Studies* 23(4): 615-36.
- Fratu C. et al., (Dărăbuș, Ș., coord.) (2006). *Manual de proceduri privind inserția socio-profesională a tinerilor care părăsesc sistemul de protecție a copilului*. Hope and homes for children Romania, Salvați copiii România, București: Europrint.
- Goldscheider F. K. & C. Goldscheider. 1989. *Family Structure and Conflict: Nest-Leaving Expectations of Young Adults and Their Parents*. *Journal of Marriage and the Family* 51(1): 87-97.
- Hajnal J. 1982. *Two Kinds of Preindustrial Household Formation System*. *Population and Development Review* 8(3): 449-94.
- Haurin R. J., D. R. Haurin, P. H. Hendershott, S. C. Bourassa. 1997. *Home or Alone: The Costs of Independent Living for Youth*. *Social Science Research* 26(2):135-52.

- Hotărârea Guvernului Nr. 1149 din 17 octombrie 2002 pentru aprobarea Normelor metodologice de aplicare a prevederilor Legii nr. 116/2002 privind prevenirea și combaterea marginalizării sociale. Publicată în Monitorul Oficial nr. 795 din 1 noiembrie 2002.
- Iacovou M. 2002. *Regional Differences in the Transition to Adulthood*. The ANNALS of the American Academy of Political and Social Science 580: 40-69.
- Iacovou M. 2002. *Regional Differences in the Transition to Adulthood*. The ANNALS of the American Academy of Political and Social Science 580: 40-69.
- Johnson K. 2015. Exploring foster parents' perceptions of their role in encouraging foster youth to pursue a post-secondary education. California State University, Stanislaus.
- Legea Nr. 116 din 15 martie 2002 privind prevenirea și combaterea marginalizării sociale Publicată în Monitorul Oficial Nr. 193 din 21 martie 2002
- Mandič S. 2008. *Home-Leaving and Its Structural Determinants in Western and Eastern*
- Mark S. 2000. *Convergence in European Mortgage Systems Before and After EMU*. Journal of Housing and the Built Environment 15: 29-52.
- Mills, M. & H. P. Blossfeld. 2005. *Globalization, Uncertainty and the Early Life Course: A Theoretical framework*. În H. P. Blossfeld, E. Klijzing, M. Mills, K. Kurz (Eds.), *Globalization, Uncertainty and Youth in Society* (pp. 1 - 24). Routledge Advances in Sociology. London/New York.
- Mulder C. H., W. Clark, M. Wagner. 2002. *A comparative analysis of leaving home in the United States, the Netherlands and West Germany*. Demogr. Res. 17: 565-92.
- Mulder. C. H. 2006b. *Population and Housing: A Two-Sided Relationship*. Demographic Research 15(13): 401-12. C. Schröder. 2008. *Economic Insecurity and Cohabitation Strategies in Italy*. Paper presented at the European Population Conference, 9-12 July, Barcelona, Spain.
- Neagu, G. & C. Petrescu. 2017. *Methodology for working with young people in rural areas and within the child protection system*. <http://iccv.ro/sites/default/files/Methodology.pdf>.
- Pecora P., R. Kessler, J. Williams, K. O'Brien, A. Downs, D. English, J. White, E. Hiripi, E. Roller, C. White, T. Wiggins, K. Holmes. 2005. *Improving family foster care: Findings from the northwest foster care alumni study*. Seattle, WA: Casey Family Programs.

- Rindfuss, R. R. & S. R. Brauner-Otto. 2008. *Institutions and the transition to adulthood: implications for fertility tempo in low-fertility settings*. Vienna Yearbook of Population Research. 6:57-87.
- Sobotka, T. & L. Toulemon. 2008. *Overview chapter 4: changing family and partnership behaviour: common trends and persistent diversity across Europe*. Demogr. Res. Spec. Collect. 7, 19(6): 85-138.
- Toth, A. & D. Mita. 2020. *Studiu privind situația tinerilor care părăsesc sistemul de protecție specială din România*. Asociația Sociometrics – Grupul de Analiză Socială și Economică. București. ISBN 978-973-0-32024-4 (Sub patronajul SOS Satele Copiilor).
- Turpel-Lafond M. E. 2014. *On Their Own: Examining the Needs of B.C. Youth as They Leave Government Care*. Representative for Children and Youth. https://www.rcybc.ca/sites/default/files/documents/pdf/reports_publications/rcy_on_their_own.pdf.
- United Nations (2003). *World Youth Report. The global situation of young people*. Corporate author: United Nations. Dept of Economic and Social Affairs. Imprint: New York, UN, 2004, pp. 194-197
- Webster, C., Simpson, D., MacDonald, R., Abbas, A., Cieslik, M., Shildrick, T., & Simpson, M. (2004). *Poor transitions: social exclusion and young adults*. Policy Press.